OP

19.3.2018

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ruokavirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (Lausuntopyyntö MMM 292/01.01/2017)

Kuten aiemmassakin lausunnossaan, Agronomiliitto keskittyy lausunnossaan esityksen vaikutuksiin. Lausunnossa ei oteta kantaa Ruokaviraston perustamiseen liittyvien muiden lakien päivitykseen.

Luku 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksenä on yhdistää Elintarviketurvallisuusvirasto ja Maaseutuvirasto sekä Maanmittauslaitoksen tietopalvelut uudeksi virastoksi. Muutoksella tavoitellaan parempaa asiakaspalvelua, tuottavuushyötyjä ja yleishallinnon tehokkuutta. Nämä tavoitteet ovat samoja, joihin virastot ovat jo nykyisessä organisaatiorakenteessaan pyrkineet. Yleishallinnon tehtäviä virastot ovat jo nykyisin ostaneet laajasti Valtion palvelukeskukselta, joten näistä tehtävistä lisätehokkuutta ei liene merkittävästi saatavissa. Virastojen tehtävät substanssin sisällä ovat pääosin erilaisia, joten synergiaedut ovat verraten pieniä, parempi asiakaspalvelu on jo nyt virastojen keskeinen tavoite. Tietohallinnon kehittämisessä yhteistyön merkitys on ja tulee olemaan tärkeätä jatkossakin.

Perustettavan viraston päätehtävänä tulee olemaan maatalouden ja koko ruokaketjun valvonta, ja entistä laajempana tehtäväalueena viennin edistäminen. Tämän lisäksi virastolle kuuluu myös toimintasektorinsa riskinarviointia ja tieteellistä tutkimusta. Viranomaistoiminnan luotettavuuden ja uskottavuuden, mutta myös riskinarvioinnin sekä tieteellisen tutkimuksen kansainvälisen vaikuttavuuden näkökulmasta eri toimintojen tulee olla toiminnallisesti riippumattomia toisistaan.

Luku 4 Esityksen vaikutukset

Luku 4.1. Taloudelliset vaikutukset

Elintarvikevirastosta ja Maaseutuvirastosta sekä aluehallintovirastoista, ELY-keskuksista ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta uuteen virastoon siirtyvät määrärahat on

Pohjoinen Makasiinikatu 6 A 8, 00130 Helsinki
puh. (09) 2511 160, fax (09) 2511 1610
email: toimisto@agronomiliitto.fi

hallituksen esityksessä kuvattu tarkasti, sen sijaan Maanmittauslaitoksen osuutta ei määritetä. On tärkeätä, että myös tietohallintotehtäviin kohdistetut budjettivarat siirretään täysimääräisinä uuden viraston käyttöön. Välittömien palkkaus- ym. kulujen lisäksi myös tämä toiminto käyttää mm. yleishallintoa, vaikka henkilöstöä ei näissä tehtävissä siirtyisikään Maanmittauslaitoksesta uuteen virastoon.

Viraston perustamisesta syntyviin kustannuksiin on ilahduttavasti otettu mukaan myös henkilöstöön kohdistuvat investoinnit. Yhteinen, kannustava ja oikeudenmukainen palkkausjärjestelmä on välttämättömyys, jonka riittävä rahoitus on varmistettava ennen viraston toiminnan aloittamista. Palkkausjärjestelmä tulee valmistella niin, että se voidaan ottaa täysimääräisenä, ilman siirtymäaikaa, käyttöön 1.1.2019.

Toimitilamenot nähdään uudessa virastossa säästökohteena. On kuitenkin huomioitava, että nykyisiä tiloja on muutettava merkittävästi, jos niihin on tarkoitus mahduttaa entistä useampia työntekijöitä. Erityisesti tämä koskettaa nykyisiä Eviran toimitiloja Viikissä: toimistohuoneiden muuttaminen monitoimitiloiksi edellyttää myös mittavia kalustehankintoja ja rakennemuutoksia, jotta tiloissa työskentely on ergonomista, tehokasta ja joustavaa.

Säästötavoitteissa viitataan myös tehtävien priorisointiin ja resurssien nykyistä joustavampaan käyttöön. On kuitenkin huomattava, että valtaosa virastojen tehtävistä on lakisääteisiä, joten niistä luopuminen edellyttää monissa tilanteissa EU-lainsäädännön muuttamista. Kansallisilla päätöksillä mm. maatalouden tai elintarvikealan valvontaa ei voida merkittävästi vähentää. Uudet tehtävät, mm. edellä mainittu viennin edistäminen, edellyttävät riittävää lisäpanosta resursseihin.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Asiakasnäkökulmasta viraston henkilöstön alan asiantuntemuksen säilyttäminen ja vahvistaminen on tärkeää. Jo virastojen yhdistämistä esittäneessä selvityksessä nähtiin iso toiminnallinen riski siinä, että virastojen tuottamissa palveluissa voi tapahtua lyhyellä aikavälillä huononemista, kun muutoshankkeen valmistelu vie resursseja ydintehtäviltä.
Maaseutuviraston perustamisesta on karvaita kokemuksia siitä, että pakkosiirroilla ja huonolla johtamisella kadotettiin merkittävä määrä asiantuntijuutta, kun henkilöstö isolta osin vaihtui Helsingistä Seinäjoelle siirtymisen myötä. Vaikka nyt henkilöstöä ei siirretä paikkakunnalta toiselle, niin muutoksen riskeihin ja henkilöstön jaksamiseen on syytä erityisesti kiinnittää huomiota.

Toimintatapojen uudistaminen ja modernisointi eivät edellytä virastojen fuusiota, eivätkä tapahdu automaattisesti organisaatiorakennetta muutettaessa. Toimintakulttuurin muutos edellyttää myös uudenlaista johtamista, tavoitteena oleva monipaikkainen verkostomainen iso organisaatio vaatii ammattimaista johtajuutta. Tähän työhön on panostettava uutta virastoa perustettaessa ja on erittäin hyvä, että tätä osuutta myös arvioidaan muutoksen jälkeen.

4.4. Vaikutukset henkilöstön asemaan

Uuden viraston perustamisen arvioidaan vähentävän ylimmän johdon ja hallintohenkilöstön määrää. Henkilöstön määrän vähentämiselle ei aseteta tavoitetta, mutta esityksessä viitataan epäsuorasti noin 10 % henkilöstön vähenemiseen. Lähtökohdan on oltava, että ketään ei irtisanota, vaan mahdollinen väheneminen tapahtuu luonnollisen poistuman kautta. Kuten edellä on todettu, hallintohenkilöstön määrä jo nykyisissä virastoissa on minimissään, mikä on vaikuttanut sisäisten palvelujen laatuun. Tulevan viraston tehtäviin kuuluu merkittävässä määrin myös muuta kuin perinteistä virastotyötä mm. tarkastusta ja laboratoriotyötä, joita tukemaan tarvitaan hallinto- ja tukitehtäviä.

Lähivuosina virastoista jää eläkkeelle merkittävä osa henkilöstöä, ja tämä antaa liikkumavaraa toiminnan kehittämiselle. On myös huomattava, että erityisesti virastojen korkeasti koulutetulla henkilöstöllä on poikkeuksellisen hyvät valmiudet siirtyä uuden viraston sisällä toimintorajat ylittäen erilaisiin tehtäviin. Urakehitykselle ja osaamisen hyödyntämiselle isommassa virastossa on hyvät mahdollisuudet.

Monipaikkaisuus ja verkostomaisuus ovat uuden viraston voimavaroja. Henkilöstön siirtymisten tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen.

Joustavat työkäytännöt ja etätyö pitää tehdä mahdollisimman saavutettavaksi luomalla käytännöt, jotka mahdollistavat laajasti työn vapaamman tekemisen paikkariippumattomasti. Jopa tarkastus- ja laboratoriotyössä työn tekemisen joustoja tulisi soveltaa mahdollisimman laajasti, ilman suppeampia tulkintoja esim. paikkakuntakohtaisesti.

AGRONOMILIITTO RY

Jyrki Wallin
toiminnanjohtaja

Outi Parikka
neuvottelupäällikkö